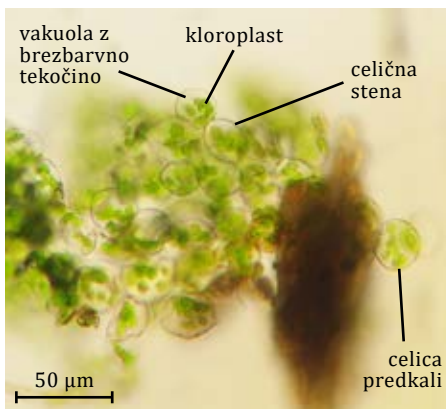

da rastejo posamič in nikoli ne oblikujejo blazinic, kot je značilno za večino drugih mahov. Na takem pogankju se lahko razvije sporangij ali pušica, ki je nameščena na vrhu dolge zelene sete, a to se le redko vidi. So pa sporangiji seveda nujni za razvoj spor in nove predkali.

Predlagava, da si na naslednjem potepanju po Pohorju vzamete nekaj časa tudi za mahove. Če boste s svetilko posvetili v pravo votlinico, se vam lahko razkrije tudi bleščeči mah. Še namig: res veliko ga je v okolici slapu Šumik. ☘

Celice predkali bleščečega mahu pod mikroskopom.

Če boste kdaj potovali v bližino ekvatorja ali na južno poloblo, obstaja možnost, da tudi tam v kakšni skriti votlinici zagledate mah, ki se blešči. V Avstraliji, na Novi Zelandiji, Novi Gvineji in malezijskem delu otoka Borneo uspeva vrsta, ki se blešči enako kot bleščeči mah s Pohorja. Vrsta se strokovno imenuje *Mittenia plumula* in je z bleščečim mahom le v daljnem sorodstvu.

Intervju: ANDREJA SLAMERŠEK

Zaradi posebnih časov se je preko spleta pogovarjal Damjan Vinko

Andrejo Slameršek (1980), profesorico biologije in kemije, poznamo kot našo najbolj glasno in srčno borko za ohranitev prostotekočih rek. Kot obraz za pravice prostotekočih rek in njenih prebivalcev jo je Slovenija spoznala preko ohranitvenih akcij reke Mure, kjer je med drugimi organizirala tudi vrsto ljudskih akcij in tako drugič v treh desetletjih prispevala najmanj k odložitvi načrtovanih zajezev Mure. Od leta 2015 je predsednica Društva za preučevanje rib Slovenije (DPRS), ki v letu 2020 praznuje 10 let svojega delovanja. DPRS je predvsem zaradi aktualnega okoljskega ministra minulo pomlad postal verjetno najbolj znana biološka nevladna organizacija (NVO) pri nas in bil kot »društvo za zaščito zlatih ribic« z izpeljankami večkrat omenjano tudi v Državnem zboru. V društvu se udeležujejo ali organizirajo številne naravovarstvene shode in akcije, zelo aktivni so pri zagovorništvu narave, izobraževanju in raziskovanju. Pogosto se kot stranski udeleženec vključujejo v upravne postopke in opozarjajo na problematiko varstva rib. DPRS je tudi ena od treh NVO, ki so Ustavnemu sodišču predale pobudo presoje ustavnosti spornih določb drugega »protikoronskega« zakona, katerih uveljavitev je sodišče za zdaj zadržalo. Z Andrejo sva se v času preteklih dveh vlad srečala na več dogodkih in sestankih Ministrstva za okolje in prostor (MOP), tudi Evropske komisije in ljudskih vstaj, kjer sva poleg potreb varstva narave opozarjala na ignoriranje neštetihih sporočil strokovnjakov in

Andreja Slameršek. (foto: Miloš Bavec, 17. III. 2017)

NVO – da je slovenska politika ohranjanja narave slaba in da se področno sicer dobra zakonodaja zelo slabo izvaja. Četudi se Andreja zadnja leta posveča predvsem naravovarstvu, svojega pedagoškega navdiha ni pozabila in tako rada »pošola« o razlikah med okoljevarstvom in naravovarstvom ter okoljem in naravo, saj napačna raba večkrat vodi tudi v napačne zaključke. Prav tako se aktivno udeležuje vrste okroglih miz in delavnic, zelo aktivna pa je tudi na družbenih omrežjih. V tokratnem pogovoru sva se osredotočila predvsem na aktivnosti, kjer DPRS orje ledino – pravno zagovorništvo narave.

Andreja, najprej čestitke ob jubileju društva! Na kaj ste v DPRS najbolj ponosni?

Hvala za čestitke! Najbolj smo ponosni na to, da nismo nikoli podlegli ustrahovanju, pritiskom kapitala, izsiljevanju, »dilanju« z naravo itd. kljub silovitim pritiskom, napadom in žalitvam prek medijev, kar si je dovolila celo politika – aktualna, pa tudi prejšnja. Bili so tudi poizkusi posrednega podkupovanja, kar smo in bomo tudi v bodoče zavračali in prezirali. Prepričani smo, da je to, da smo se bili zmožni upreti in vztrajati pri svojih strokovnih in etičnih načelih, ne da bi podlegli silovitim pritiskom politike in lobijev, naše najmočnejše orožje. Seveda pa vseh teh

silovitih napadov verjetno ne bi preživel brez ogromno strokovnega znanja, poznavanja zakonodaje in srčnosti članov DPRS, ki smo ves svoj prosti čas, noči, dopuste in praznike vlagali v zaščito narave oz. v varstvo rib in njihovih habitatov. Zelo smo ponosni tudi na to, da smo svoj prav redno dokazovali preko Upravnega sodišča in s tem »prisilili« državne organe, da delajo zakonito in začnejo izvajati že sprejeto naravovarstveno zakonodajo.

Kakšen profil oseb tvori najbolj aktivno jedro društva?

Najbolj aktivno jedro društva tvorimo agronom, ki je strokovnjak za ihtiologijo, novinarka, mag. biol. in ekol. z naravovar., ribič z velikim čutom za ohranjanje narave in jaz. Sodelujemo še z odvetnikom, za katerega lahko trdim, da je eminenca na pravnem področju varstva narave v Sloveniji in ima vse značilnosti nevladnika, kot so požrtvovalnost, neutrudnost in borbenost. Z njim na področju pravnega varstva narave orjemo ledino. V DPRS imamo izjemno veliko podporo ihtiološke stroke in NVO na mednarodni ravni. Prav tako nas podpirajo biologi, npr. z ljubljanske univerze, ter naravovarstvene in okoljske NVO. Vse to dokazujejo tudi skupne akcije, kot sta bili npr. protestno pismo za srednjo Savo proti sprejetju zakona za energetska izrabo in pismo 100 strokovnjakov za odvzem koncesije za gradnjo 8 hidroelektrarn (HE) na Muri. Zelo smo ponosni in veseli, da so nas prepoznali tudi družboslovci ter umetniki, ki sedaj o tej problematiki redno razpravljajo in imajo tudi že kar nekaj zaslug za uspehe na področju varstva narave.

V zadnjih mesecih smo na marsikaterem področju pričra spraševanju o vladavini prava pri nas. Na tem področju je tudi Evropska komisija oktobra pozvala Slovenijo, naj izboljša zakonodajo o dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. V DPRS ste s svojim delom jasno pokazali, da pri okoljskih zadevah v Sloveniji močno škripa. A vendar se kljub mnogim diskreditacijam in osebnemu izčrpanju da. Res hvala za ves tvoj in vaš trud, ko vem, koliko časa in energije je potrebno za vse te premike! Kakšne so sicer tvoje izkušnje glede dostopa do pravnega varstva?

Dostop do pravnega varstva obstaja, a terja veliko znanja in angažmaja. Upravno sodišče odlično opravlja svoje delo in se v vsako tožbo poglubi, vendar pa mora biti gradivo zelo dobro pripravljeno in argumentirano. Razsodbe so izjemnega pomena, in to veliko širše kot v konkretni zadevi, saj uradnikom v upravnih postopkih dajejo navodila za izvajanje zakonodaje

Na Maršu za Muro v organizaciji Zavoda Muzej narosti, Trate. (foto: Bojan Tomažič, 6. 1. 2018)

Društvo za preučevanje rib Slovenije (DPRS) je bilo ustanovljeno 7. decembra 2010. Njegov namen je varovanje domorodnih rib in njihovih habitatov z naravovarstvenimi aktivnostmi, raziskavami, popularizacijo poznavanja rib, izobraževanjem ter izdajateljsko dejavnostjo. Pri svojem delu se povezujejo z mednarodno priznanimi ihtiologi in organizacijami.

Od leta 2015 ima na področju ohranjanja narave status delovanja v javnem interesu, ki ga to prostovoljsko društvo razume kot zavezo za aktivna prizadevanja in vključevanje v zakonodajne, upravne in sodne postopke ter v priprave strateških načrtov države na področju varstva narave. Posebej aktivni so pri postopkih umeščanja objektov za energetska izrabo rek, kjer DPRS deluje kot t. i. *watchdog* organizacija.

V letu 2020 ima društvo 62 članov in mu je kljub »nagajanju« politikov uspelo izpolniti pogoje za ohranitev statusa NVO v javnem interesu na področju ohranjanja narave.

– tako so tudi uradniki manj podvrženi vplivom in pritiskom investorjev. Naše naravovarstvene službe so namreč žal postale servisi investorjev, stanje je akutno in gre v škodo narave, kar je nedopustno. DPRS smo na Komisijo za preprečevanje korupcije (KPK) vložili že več prijav suma korupcije zoper uradnike v upravnih postopkih in upamo, da kmalu tudi KPK opravi svoje delo.

Kako naj se NVO »loti« zadeve, ko prečeni, da nek postopek ni potekal v skladu z zakonodajo ali strokovnimi standardi?

Za pravni boj nujno potrebuješ pomoč dobrega pravnika in ogromno strokovnega znanja, saj se praviloma dogaja, da se stroka prodaja oziroma zastopa interese investorjev (kapitala). Včasih je pravi absurd, kaj prihaja iz ust diplomiranih biologov in drugih državnih naravovarstvenikov, ko zastopajo investitorja. Torej potrebuješ specialistično znanje pravnika, veliko strokovnega znanja, vztrajnost in pogum. Pa denar, da plačaš sodno takso. :)

Eden velikih uspehov DPRS je pritrdiv sodišča, da imajo NVO v javnem interesu pravico kot stranski udeležene vstopati v postopke celovite presoje vplivov na okolje (CPVO). Zakaj je to tako pomembno? To prej kljub zakonodaji ni bilo omogočeno?

Zelo pomembno je, da smo lahko stranski udeleženci v postopkih CPVO, saj se ti izvajajo v primerih državnih strategij, načrtov, programov in državnih prostorskih načrtov. Torej na najvišjem nivoju, kjer so do zdaj imeli investitorji in politiki največjo moč. Tako jim je bilo še bolj omogočeno, da so z lahkoto izvajali zadeve v svojo, in ne v javno korist, torej brez možnosti vpliva javnosti. S tem smo uspeli zagotoviti, da imamo možnost preverjati zakonitost postopkov na najvišji ravni tudi z uporabo pravnih sredstev, se pravi s pritožbo in morda tudi tožbo na Upravnem sodišču, ki je edino izven upravnega sistema. Kar je zelo pomembno, saj ko se izvajajo postopki projektov na nižjem nivoju, se potem investitorji in uradniki, ki vodijo postopke, zgolj še sklicujejo na strateške dokumente oz. dokumente, sprejete na višjem nivoju. Podobno je v zadnji odmevni zadevi (tj. *ANOVE – Akcijski načrt za obnovljive vire energije 2010–2020*) potrdilo tudi Upravno sodišče.

Če najprej omeniva pečico drugih primerov ... Med vaše bolj znane upravne spore sodi razveljavitev okoljevarstvenega soglasja za HE Mokrice, izdanega v okviru postopka presoje vplivov na okolje (PVO). Ministra Vizjaka ste zaradi suma korupcije prijavili KPK. Večkrat ste se morali za uveljavitev pravice dostopa do javnih podatkov, kljub jasni zakonodaji, obrniti na Informacijskega pooblaščenca. Kje ali zakaj vse sta zatajila tako naravovarstvena stroka kot pravo?

Pravo ni zatajilo, zatajila je stroka. Ta ne zahteva izvajanja pravnega okvira in zahtev v praksi ter se ne poslužuje pravnih orodij in zahtev, ki jih ima na razpolago.

Enega od sloganov DPRS – Ribe in njihovi habitati ne morejo govoriti, zato smo dolžni mi in bomo! – krasi lipan (*Thymallus thymallus*) na sliki. (foto: Marko Zupančič)

Zatajili so uradniki, ki delajo v službi varstva narave in so odgovorni za izvajanje naravovarstvene zakonodaje, tako prvenstveno MOP in ARSO. Upravno sodišče v svojih razsodbah redno opozarja na številne postopkovne in vsebinske nepravilnosti. Ugotavlja tudi, da že samo zaradi ugotovljenih pomanjkljivosti pri upoštevanju pravil postopka izpodbijanih odločb ni mogoče potrditi kot pravilnih in zakonitih. In zatajili so politični predstavniki, ki se postavljajo nad zakonodajo ali jo prilagajajo svojim potrebam ter osebnim interesom (npr. Vizjak pri HE Mokrice s spremembo ZON in gradbene zakonodaje ter sprejemom protikoronskih ukrepov).

Kritičnosti do javnega naravovarstva ne skrivava. Kje po tvojem mnenju v obrambi ohranjenih rek stojita Zavod za varstvo narave (ZRSVN) in Zavod za ribištvo (ZZRS) kot strokovni javni instituciji?

Načeloma je večina zaposlenih proti gradnji HE, vendar pa so njihove končne odločitve močno odvisne od nadrejenih, ki stroko pogosto podredijo interesom politike in/ali državne energetike. Naj spomnim, da je v primeru postopka PVO za HE Mokrice tedanji direktor ZZRS Dejan Pehar podpisal soglasje k posegu brez izpolnjenih zahtev iz predhodnih mnenj strokovnih delavcev (op. s položaja direktorja ga je odnesel sum korupcije). V primeru Nacionalnega energetskega in podnebnega načrta (NEPN) pa je na zadnjem sestanku na MOP za HE Mokrice najbolj navijal direktor ZRSVN Hrvoje Teo Oršanič in zahteval, da se HE Mokrice vključi v NEPN, kljub temu da je okoljsko poročilo pokazalo, da cilje obnovljivih

virov energije (OVE) lahko dosežemo brez HE Mokrice (končni NEPN je bil tudi sicer po končnem okoljskem poročilu naknadno spremenjen in je tako neskladen z zanj izdelanim okoljskim poročilom, na kar smo opozorili Vlado RS in zahtevamo pojasnilo, ker gre ponovno za kršitev *par excellence*). Trenutni direktor ZRSVN očitno tudi ne skriva svojih simpatij do energetikov na spodnji Savi, tako je tudi konec leta 2019 v imenu ZRSVN sodeloval z investitorjem, podjetjem Infra, pri izdaji publikacije *Spodnja Sava, vzor načrtovanja in urejanja*, kar je absurdno samo po sebi, dodatno pa zaradi katastrofalnega dejanskega stanja, dejstva, da je bil odprt postopek za HE Mokrice, in dejstva, da omilitveni in izravnalni ukrepi na HE Brežice ne delujejo oz. niso niti vzpostavljeni, kar je znano. To smo prav tako prijavili KPK, na odgovor še čakamo. Nedelovanje omilitvenih in izravnalnih ukrepov na HE Brežice smo prijavili tudi Inšpektoratu za okolje in prostor, vendar se ni zgodilo nič. Izpostaviti je treba, da je državna energetika zelo bogata panoga, ki za doseg svojih investicijskih interesov uporablja vsa razpoložljiva sredstva in metode.

Omenila si že sodbo Upravnega sodišča zoper ANOVE, ki je novembra 2020 še bolj završala v energetskih in okoljevarstvenih krogih kot v našem, saj je sodišče na podlagi tožbe DPRS ustavilo izvajanje tega državnega načrta. Zakaj ste se odločili za tožbo?

ANOVE je vseboval samo dve varianti pridobivanja OVE in obe varianti sta vključevali maksimalno izrabo naših rek, kar pomeni, da je bila vključena tudi gradnja

Protestna akcija ozaveščanja na podjetniškem srečanju v Litiji leta 2018 v organizaciji časopisa Finance, kjer so se med drugim spraševali, »kaj prinašajo Litiji elektrarne na srednji Savi«. (foto: Greta Fastro, #ZaSavo)

8 HE na Muri, 9–11 na srednji Savi itd. Pri tem pa ni bil izveden ustrezen CPVO, ni bil ustrezno presojan vpliv na vrste, ni bila podana ocena kumulativnih vplivov na stanje vrst in habitatov, ni bila presojana sprejemljivost vplivov na posamezna varovana območja, ni bilo iskanja in tehtanja alternativnih rešitev, ki jih je MOP nezakonito preložil na nižje ravni načrtovanja itd. Poleg tega ni bila v Sloveniji še nikoli upoštevana evropska *Okvirna vodna direktiva*, katere cilj je doseganje dobrega ekološkega stanja površinskih in podzemnih voda, med drugim tudi na podlagi biološkega elementa – rib. Prav tako smo vztrajali pri tem, da je OVE možno doseči z alternativnimi rešitvami. Tako smo bili v okviru postopka ANOVE prisiljeni vložiti kar tri tožbe – in pri vseh treh je Upravno sodišče pritrdilo našim očitkom.

Kaj ta razsodba dejansko pomeni in kakšne so njene posledice?

Ta sodba ima ogromno pomembnih sporočil, opozarja na vrsto nepravilnosti in nezakonitosti v okviru postopkov CPVO za strateške dokumente (že navedeni prej) in razgalja hudo sistemsko težavo na MOP. Če se bo razsodbo upoštevalo, bo to pomenilo velik napredek na področju varstva narave. Koliko bodo v praksi razsodbo upoštevali na MOP, pa je drugo vprašanje. Namreč že sedaj smo pričali, da MOP forsira HE Mokrice, ki je danes v postopku prevlade javnega interesa energetike nad javnim interesom ohranjanja narave. Postopek prevlade se v Sloveniji odvija prvič, ker smo v DPRS na Upravnem sodišču uspeli dokazati, poleg celega kupa nepravilnosti, da prvotna ocena C – nebitven vpliv ob izvedbi omilitvenih ukrepov ne zdrži in da bi vplive morali oceniti z D – bitven vpliv, morda celo z E – uničujoč vpliv. V okviru prevlade je treba tudi dokazati, da ni drugih ustreznih rešitev oz. alternativnih rešitev za proizvodnjo tega 1 % elektrike, ki ga v RS porabimo letno in ki naj bi ga proizvedla HE Mokrice.

Andreja se aktivno udeležuje tudi številnih okroglih miz, na sliki kot gostja ene od njih v letu 2019 z naslovom *Da bi spremenili vse, potrebujemo vsakogar!* (foto: MZPP, arhiv DPRS)

Torej to, kar bi bilo treba izkazati in dokazati že na strateški ravni, v ANOVE, ki je podlaga za te posege?

Res je. Torej, če ni ANOVE, niti ni možna prevlada. MOP pa forsira HE Mokrice in želi na nižji ravni dokazati, da ni alternativnih rešitev, čeprav je bilo v okoljskem poročilu za NEPN (na strateški ravni) dokazano, da lahko cilje OVE dosežemo brez novih HE in s tem posledično ne uničimo še dodatno narave. Torej MOP ne sledi razsodbi sodišča zoper ANOVE. Če bi MOP zaustavil postopek prevlade za HE Mokrice na podlagi okoljskega poročila za NEPN, ki navaja alternative HE Mokrice, bi lahko rekli, da MOP upošteva to razsodbo. Na tem mestu bi rada apelirala na številne uslužbenke MOP in drugih državnih oz. strokovnih institucij, ki svoje poklice opravljajo strokovno in z iskreno željo po ohranjanju narave, naj vztrajajo pri svojih načelih, pri tem, kar je prav, in ne podleajo pritiskom.

Na področju varstva narave si 6 let delovala v državnih institucijah, ki so vendarle prvobitno poklicane za ohranjanje narave, zadnja leta pa deluješ v NVO. Kako je potekala tvoja pot? Čemu iz javnega naravovarstva v nevladni sektor naravovarstva, kjer se vedno znova »borimo« tako za svoj obstoj kot zaupanje, kjer gre tudi z vidika financ za najmanj razvit sektor pri nas?

Leta 2009 sem se zaposlila na ZRSVN, in sicer na območni enoti Kranj, od koder so me kasneje zaradi kakovostnega opravljanja dela prestavili na osrednjo enoto. Na osrednji enoti sem imela več sporov, nadrejena mi je med drugim očitala, da se držim zakonodaje ko pijanec plota, mi govorila, da naj ne nosim dela v pisarno itd. Eden izmed sporov je bil tudi barjanski okarček na Ljubljanskem barju, kjer sem zahtevala sprejetje ukrepov za ohranitev vrste. Seveda neuspešno. Danes pa berem, da ga doseljujejo. Absurd. Opozarjanja na nezakonnosti in strokovno pod-

hranjenost, prizadevanja za vzpostavitev podatkovne zbirke, zahteve po izvajanju obveznih monitoringov, opozarjanje na nesprejemljivo podleganje pritiskom investitorjev in ministrstev itd. so tudi botrovala temu, da mi na ZRSVN niso več podaljšali pogodbe. Moja prva zaposlitev v nevladnem sektorju je bila kampanja Rešimo Muro, ki sem jo vodila, postavila strategijo zanjo in jo tudi izpeljala s pomočjo srčne in borbene ekipe. Čeprav nisem želela sprejeti dela v kampanji, sem kasneje ga, predvsem zaradi osebe, ki je celo življenje posvetila Muri in naravi, to je Željko Šalamun. To kampanjo je delno financiral WWF, ampak zraven sem opravila tudi še prostovoljnega dela za več kot eno zaposleno osebo.

Drži, nevladni sektor naravovarstva je pri nas najmanj razvit sektor NVO, zato pa tudi delo DPRS temelji na prostovoljstvu. Največji absurd je, da se zelo veliko ljudi obrne na nas, ko jim škodljivi projekti pridejo pred dom, in vsi pričakujejo, da svoje delo opravimo prostovoljno. Včasih, ko gledam Facebook in vidim, da jaz čez vikende, praznike, v času dopusta doma brezplačno pišem pripombe, pritožbe za ljudi, ki so na dopustu ali na izletu v naravi, imam slab občutek, ampak gonilo je, da gre za naravo. Žal ljudje tudi raje donirajo

V intervjuju odprte zgodbe so na spletni strani DPRS (<http://www.dprs.si>) natančneje predstavljene, objavljeni so dokumenti, kot tudi informacije o drugih dejavnostih zdaj že desetletje aktivnega društva.

Dosežki DPRS, predvsem na pravnem področju, imajo širok pomen za varstvo narave in Sloveniji in velik vpliv na spoštovanje tako domače kot zakonodaje EU ter boljše vodenje povezanih postopkov.

Posamezniki, ki želite podpreti delovanje in prizadevanja društva, ste vabljeni k včlanitvi v DPRS, zaradi stroškov pri pravnem varstvu pa so vedno dobrodošle tudi donacije društvu in dodelitev akontacije dohodnine (t. i. 0,5 %, po novem 1 %).

denar za neke akcije druženja ali ozaveščanja kot pa za upravno-pravne postopke, ki pa so v resnici ključni za ohranitev narave oz. za zaustavitev škodljivih projektov. Člani DPRS smo tudi večkrat zbirali denar in ga dajali še iz svojih žepov, da smo sploh lahko vložili tožbe.

Te je naravovarstvo zanimalo že od malih nog?

Vedno sem oboževala naravo, sem bila tudi vzgojena v tem duhu. Dedek je dajal veliko pozornost vsakoletni vrnitvi lastovk v štale, vnukinje nas je vodil na »žabje svatbe« itd. Kot osnovnošolka sem brala o ladji Mavrični bojovnik in podobno. Moja naravovarstvena pot pa se je začela z včlanitvijo v Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, kjer smo med popisi ptic naleteli tudi na cel kup nasilja nad naravo, kar me je zelo motilo. In če me nekaj zelo moti (predvsem krivica in nasilje), tudi ukrepam. Čeprav bi raje preživljala svoj čas v naravi in jo opazovala, kot sem si tudi predstavljala svoje življenje. Po zaključenem dodiplomskem študiju sem se vpisala na podiplomski študij varstva naravne dediščine, kjer sem se tudi srečala z naravovarstveno zakonodajo širše ter naravoslovnimi in družboslovnimi vidiki varstva narave.

Na vzorčenju platnice na sotočju Krke in Save; z leve: Paul Veenvliet, Eugenio Miotti in Andreja. (foto: Marko Zupančič, 22. IV. 2018)

Ostaniva še malce v tvojih rodnih krajih. Opozarjaš, da je Ptujsko jezero grozeča ekološka katastrofa. Ko ljudje slišijo pričevanja, pojasnila in podrobne razlage naravovarstvenikov, praviš, da so zgroženi. Vendar javnosti ni tako lahko doseči, kot si predstavljamo, četudi gre za dejansko dobro slehernika, sploh ob podatku, da je energetski lobi menda druga panoga v državi po porabljenih sredstvih za odnose z javnostjo. Kakšen način je po tvojih izkušnjah najboljši, da dejanski podatki in vedenje do ljudi res pridejo?

Mediji so najbolj odgovorni za informiranje javnosti, žal pa so podvrženi kapitalu in pogosto javnost zavajajo ali pa o pomembnih temah molčijo. Energetske družbe tukaj igrajo zelo aktivno vlogo, saj na eni strani v medijih oglašujejo in jim zagotavljajo oglaševalske prihodke, na drugi strani pa z mediji sodelujejo pri skupnih projektih in jim dajejo sponzorska ali celo donatorska sredstva. Jasno je, da s temi finančnimi viri, ki so za medije pomembni, energetiki pritiskajo na nekritično poročanje medijev o energetskih temah. Omeniti gre tudi, da je največji časopis v Sloveniji v lasti konzorcija, ki izdeluje opremo za HE in ima gradbeno podjetje, ki gradi HE; verjetno je jasno, kako objektivno ta pomemben medij poroča o energetskih projektih, ki uničujejo naravo. Zato so še toliko pomembnejši redki novinarji, ki uspejo objaviti resnico. Naše glavno orodje v DPRS so sodni postopki, seveda pa je zelo pomembna tudi komunikacija na javnih omrežjih, izvajanje predavanj za javnost, aktivne udeležbe na različnih dogodkih in akcijah itd. Zelo pomembne so tudi naše udeležbe na javnih obravnavah, razgrnitvah, delavnicah, konferencah ipd., kjer tudi izobražujemo in ozaveščamo druge stroke.

V letih 2019 in 2020 ste v DPRS objavili več kot 70 sporočil za javnost. Koliko zanimanja je v našem medijskem prostoru za ohranjanje narave?

Toliko medijskih objav je zasluga izjemne ženske, ki je novinarka in je zelo pomembno ojačala naše obveščanje javnosti. Zagotovo lahko trdim, da je prva prava naravovarstvena novinarka v Sloveniji. Seveda pa lobiji še vedno obvladujejo medijski prostor, kot sem že omenila. Mediji ustvarjajo heroje in poražence ter se aktivno trudijo očrtniti DPRS in stališča, ki jih zagovarjamo, kakšne naše uspehe pa celo pripišejo drugim. Naše aktivno delovanje v pravnih postopkih pa je tisto, kar prisili medije, da objavijo naše dosežke. Ti imajo, kot že rečeno, zmeraj širok pomen za varstvo narave v Sloveniji in velik vpliv na spoštovanje tako domače kot za-

Delavnica za otroke na prireditvi 24 ur z reko Muro, ki jo je v Veržeju organizirala mariborska enota Zavoda RS za varstvo narave in k njeni izvedbi povabila vrsto NVO ter strokovnjakov, med njimi tudi DPRS. (foto: Neža Posnjak, 12. VI. 2015)

Reka Drava pri Dupleku. (foto: Barbara Zakšek, 19. VIII. 2018)

konodaje EU in boljše vodenje povezanih postopkov.

Izognila se bova vprašanju, ali meniš, da lahko javna korist energetike in obnovljivih virov (ki kljub varljivemu imenu niso naklonjeni ohranjanju narave v primeru HE) prevlada nad javno koristjo ohranjanja narave. A vendarle – ali verjameš v pravno državo?

Verjamem v pravno državo; zaradi Upravnega sodišča, ki z vsako razsodbo dokazuje, da spoštuje zakonodajo in zahteva njeno izvajanje. Me pa bolj skrbita nedejlanje in ignoranca državnega aparata ter politike, ki slepo sledita investitorjem in lastnim interesom, ker za njih ne obstaja kazenska odgovornost in odgovornost za nastalo škodo, ampak samo pozicija moči, ki se postavlja nad zakonodajo in nad ljudstvo. Potrebujemo samo še vlado, ki bo tudi poskrbela za izvajanje za-

konodaje. Tudi v DPRS smo leta 2017 v pripombah na *Strategijo razvoja Slovenije* pod točko Učinkovito upravljanje in kakovostne javne storitve zahtevali, da se doda ključna usmeritev: »Uveljavljanje/spoštovanje zakonodaje v zvezi z javno službo in državnimi službami. Razvoj kazenske odgovornosti javnih uslužbencev v primeru nezakonitega delovanja oz. delovanja, ki ima negativen vpliv na državni finančni proračun in ima za posledico degradirano družbeno in naravno okolje. Vzpostavitev mehanizmov za škodno in kazensko odgovornost v državnih službah.«

Kaj pa lahko pri vsem tem prizadevanju naredi še posameznik?

Na to vprašanje je zelo težko odgovoriti, ker je odgovor zelo obsežen. Zavedati se je treba, da imajo vse človekove dejavnosti vpliv na naravo in vsak posameznik bi lahko naredil zelo veliko, ven-

dar pa to zahteva visoko stopnjo zavedanja vpliva lastnega početja na naravo. Že v svojem prostem času ob preživljanju v naravi. Ob obisku narave se moramo zavedati, da vstopamo v dom npr. živalskih vrst, ki prav tako potrebujejo mir, še posebej v času razmnoževanja in speljave mladičev ter v času zimskih razmer, ko je pomanjkanje hrane in morajo varčevati z energijo. Treba se je držati poti, kolesari se na cesti, in ne čez travnike ter gozdove, smuča na smučarskih progah, svoje motorne igračke se pusti doma ali pa se drži asfaltiranih cest, pri veslanju po rekah se je treba čim manj s čolni vleči po prodiščih in strukturah, ki so pomembne za ribjo drst, hišne ljubljence je treba voditi na povodcih itd.

V svoji domači okolici naj spremljajo občinske prostorske načrte in se zavzemajo za ohranitev struktur, kot so mejice, mokrišča, gozdni otoki, obvodni zeleni pasovi. Zavzemajo naj se za sprejetje načrtov upravljanja na turistično obremenjenih točkah ali plovnih režimov na vodotokih itn., da se s tem omeji število obiskovalcev in določi pravila obnašanja. Če so v njihovih občinah kake črne točke za živali, naj si prizadevajo to urediti na občinski ravni; taka so npr. območja, kjer spremljamo množične selitve dvoživk – tam naj se npr. uredijo podhodi. Zelenic naj ne kosijo vsak teden, ampak ko rastline odcvetijo. Naj ne sekajo starih dreves z dupli. Namesto okrasnih tujerodnih rastlin naj sadijo avtohtone plodonosne. Če vidijo kršitve v naravi, npr. vožnjo v naravnem okolju, naj to prijavijo policiji ali inšpekciji. Okoljski inšpekciji naj tudi prijavijo, če naletijo na izpuste kanalizacije ali tovarniških odpadkov v vodotoke ali če naletijo na kmete, ki vlivajo velike količine gnojnic v vode ali v času, ko je to prepovedano. Obveščajo naj medije o teh škodljivih delovanjih. Od države naj zahtevajo, da se vsaj na vseh državnih zemljiščih (kmetijskih in gozdnih) gospodari na sonaraven način, ki bo ohranjal biotsko raznovrstnost – s tem se bodo tudi širile površine za nabiranje zelišč in gozdnih plodov. Podprejo naj naravovarstvena društva. Pri naravovarstvu so dobrodošla različna znanja, zato naj razmislijo, kako bi lahko s svojim znanjem pomagali. Volijo naj stranke, ki bodo imele program reševanja krize biotske raznovrstnosti, in od svojih političnih predstavnikov zahtevajo zavzemanje za te teme.

Kakšni so tvoji in društveni načrti za prihodnost?

V DPRS bomo še naprej nadaljevali svoje poslanstvo, brez popuščanja, za prostotekoče reke, varstvo rib in njihovih habitatov. Ker v DPRS verjamemo v pravno dr-

DPRS je na javni razgrnitvi *Akcijskega načrta za obnovljive vire energije 2010–2020 (ANOVE)*, 19. IX. 2017, zahtevalo razglasitev izključitvenih območij za ribe, znotraj katerih HE ne bi bilo dovoljeno graditi. (foto: arhiv DPRS)

Sava med Hrastnikom in Zidanim Mostom. (foto: Marijan Govedič, 20. VII. 2020)

Četudi bi pri nas zgradili vse načrtovane HE, ne bomo mogli nadomestiti Termoelektrarne Šoštanj ali jedrske elektrarne, ki vsaka proizvedeta približno po tretjino elektrike. Imamo 22 velikih in 500 malih HE, od tega 9 HE na Dravi proizvede 70 % vse hidroenergije.

Vse načrtovane HE bi prispevale skupaj še 10 % energije, ob pogoju, da ne bi bilo hidroloških suš. Da o poslabšanju poplavne varnosti in kakovostne pitne vode ter uničenju biotske raznovrstnosti ne govorimo. Ne pozabimo: pri HE je obnovljiva samo voda kot element, nikakor pa ne rečni sistem kot celota. (A. S.)

DPRS se je pridružilo evropskemu manifestu proti gradnji novih HE, ki ga je podprlo 151 NVO, o katerem je več napisanega v tokratnih Društvenih novicah. Ta skupni poziv prihaja nekaj mesecev po tem, ko so z raziskavami potrdili, da je od leta 1970 izginilo kar 93 % evropskih selitvenih sladkovodnih vrst rib, tudi zaradi delovanja HE. V EU je že več kot 19.000 HE, več kot 5.500 jih je še načrtovanih ali v gradnji. Če bi se apetiti glede gradnje novih HE uresničili, bi to pomenilo uničenje zadnjih prostotekočih rek v Evropi in še dodatno poslabšanje stanja že tako vedno bolj ogroženih sladkovodnih ekosistemov. WWF sporoča: »Če bi bilo zgrajenih vseh 5.500+ načrtovanih HE v EU, bi se delež proizvodnje električne energije v EU, ki ga zagotavljajo HE, z današnjih 10 % povečal na 11,2–13,9 %.«

žavo, smo tudi prepričani, da projekti HE Mokrice in HE na srednji Savi – upoštevajoč slovensko in evropsko zakonodajo, standarde, strokovna dejstva in podlage – ne morejo biti izpeljani.

Povej mi, kakšno pivo pije teh sedem oseb iz *maloštevilnega društva*, da je to tako dobro, da lahko "sedem" zanese-njakov dokaže sodišču, da se v državi dogaja in izvaja nekaj nezakonitega?

:) Proizvedeno v Sloveniji. Z zdravo pitno vodo, ki naj takšna tudi ostane! ☺